

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק ב')

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק.

מן השאלות שתבחר לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שתי שאלות שיש בהן מקור.

פרק ראשון	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שני	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שלישי	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק רביעי	—	(25×1)	—	25 נקודות
סה"כ	—			100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על שלוש שאלות – כל שאלה מפרק אחר.

אין חובה לבחור בשאלה שיש בה מקור.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. המלצה לחלוקת זמן: כ-25 דקות לכל שאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

בשאלון זה ארבעה פרקים. עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק. מן השאלות שתבחר, חובה לבחור לפחות שתי שאלות שיש בהן מקור.

נושא א – טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

1. מקור – האידאולוגיה הנאצית

א. לפניך קטע מן המצע של המפלגה הנאצית שפורסם בשנת 1920.

הסבר כיצד שניים מעקרונות האידאולוגיה הנאצית **באים לידי ביטוי בקטע**. (13 נקודות)

1. אנחנו דורשים את ליכוד כל הגרמנים בגרמניה־רבה [הגדולה], על סמך זכות העמים להגדרה עצמית.

[...]

3. אנחנו דורשים ארץ וקרקע (מושבות) לתזונת עמנו וליישוב עודף אוכלוסייתנו.

4. לא יוכל להיות אזרח אלא מי שהוא בן העם. לא יוכל להיות בן העם אלא מי שדמו דם גרמני, בלא להתחשב בדתו. שום יהודי לא יוכל להיות אפוא בן העם.

[...]

7. אנחנו דורשים מן המדינה שתתחייב לדאוג קודם כול לדרכי תעסוקתם ומחייתם של האזרחים. אם אי־אפשר לכלכל את כלל האוכלוסים שבמדינה, יש לגרש בני אומות זרות (לא־אזרחים) מן הרייך.

[...]

10. חובתו הראשונה של האזרח צריכה להיות שעבוד ברוחו או בגופו. אסור שפעולת היחיד תפגע באינטרסים של הכלל, אלא צריך שהיא תיעשה במסגרת הכלל ולתועלת הכלל.

(ארד, י', גוטמן י' ומרגליות, א' [עורכים]. [תשל"ח]. **השואה בתיעוד**. ירושלים: יד ושם, עמ' 25)

ב. הנאצים הטמיעו את האידאולוגיה הנאצית בעם הגרמני באמצעות תעמולה ובאמצעות חינוך ותרבות. הסבר

והבא דוגמאות. (12 נקודות)

2. המדיניות הנאצית כלפי היהודים בגרמניה – נקודות מפנה

- א.** הצג את חוקי נירנברג (1935), והסבר מדוע הם היו נקודת מפנה בחיי היהודים בגרמניה. (15 נקודות)
- ב.** הצג צעד אחד שנקטו הנאצים נגד היהודים בשנת 1938, והסבר מדוע הוא היה נקודת מפנה בחיי היהודים בגרמניה. (10 נקודות)

3. הגטאות

- א.** הבא שלוש סיבות להקמת הגטאות, והצג שתי דרכים שבהן פיקחו הנאצים על הגטאות. (12 נקודות)
- ב.** הסבר את רעיון "קידוש החיים", והצג שתי דוגמאות למימוש רעיון זה בגטאות. (13 נקודות)

פרק שני (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-6.

4. מקור – ההתנגדות לנאצים**א.** לפניך קטע מספרו של שלמה בלונד "חסידי אומות העולם", שבו עדויות של ניצולי שואה על מציליהם.

הבאתי סדרת סיפורים של ניצולים, אשר תיארו בפני עובדות מזעזעות כיצד ניצלו מאבדון ולמי הם חבים את חייהם. הם הזכירו את מסירות הנפש של אלה שנשאו בתוכם את האנושי שאינו נמחה – את האמונה באדם. זהו הטוב שאי אפשר להשמידו גם כאשר נשקפת סכנת מוות, בשעות הקשות של כפירה באדם – הכפירה הקשה ביותר. האנשים האלה הוצבו בפני ניסיון קשה – אם לא הקשה ביותר – להתגבר על הפחד ולהושיט עזרה לאדם נרדף ומעונה, תוך ידיעה שאם הם לא יעשו זאת, ירבץ מותו של האיש על מצפונם כל ימי חייהם.

[...]

אנו למדים גם על אנשים, אשר לא עמדו במבחן התנאים הקשים, נשברו בשעה שעליהם עצמם אימה ההשמדה הפיזית, ועל אנשים אחרים, אשר לא הסכימו, בהשפעת בני משפחותיהם, לסכן את חייהם למען יהודים, שנידונו למוות לפי תפיסתם ועל כן חבל על המאמצים להצילם.

אנו למדים גם על תופעות פרדוקסליות שונות, כאשר חלק אחד של המשפחה הנוצרית לא ידע על מעשיו של החלק השני. כך, למשל, לא ידע הבן ששירת במשטרה, כי אביו מסתיר יהודים בבונקר ברפתם. עובדות כאלו היו, לצערנו, לא מעטות. אבל אלה שלא היו אכולים שנאת יהודים, אלה שניחנו בלב גדול וחם – הללו צריכים להירשם ברשימה מיוחדת – הרשימה של חסידי אומות העולם.

(בלונד, ש' [1983]. **חסידי אומות העולם**. תל אביב: הוצאת המחבר, עמ' 163-164)

— **על פי מה שלמדת, הצג את הקריטריונים לקבלת התואר "חסיד אומות העולם", והסבר כיצד שניים מהם באים לידי ביטוי בקטע.**

— **הצג שניים מדפוסי העזרה וההצלה שבאמצעותם פעלו חסידי אומות העולם.** (15 נקודות)

ב. מה היו הסיבות להצטרפות של לוחמים יהודים לצבאות בעלות הברית במלחמת העולם השנייה? הסבר מדוע לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית היו בסכנה גדולה יותר מלוחמים אחרים בצבאות אלה. (10 נקודות)

5. "הפתרון הסופי"

- א. ההחלטה על "הפתרון הסופי" התקבלה לפני שכונסה ועידת ואנזה.
הבא נימוק אחד לביסוס עובדה זו, והסבר מדוע כונסה ועידת ואנזה. (13 נקודות)
- ב. הסבר שתי דילמות של חברי היודנראט בתקופת ביצוע "הפתרון הסופי". (12 נקודות)

6. המרד בגטאות

- א. הסבר מדוע נשמעה בגטאות הקריאה למרד דווקא בשנים 1942-1943, והצג שתי התלבטויות של המורדים בגטאות. (13 נקודות)
- ב. הסבר את הייחוד של מרד גטו ורשה בהשוואה למרידות בגטאות אחרים. בסס את תשובתך על שלוש דוגמאות. (12 נקודות)

נושא ב — בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק שלישי (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. מקור — מלחמת העצמאות

- א. עיין בנספח שבו תצלום ותרשים מתקופת מלחמת העצמאות.
— אחד המאפיינים של מלחמת העצמאות היה היעדר הבחנה בין החזית ובין העורף.
על פי מה שלמדת, הצג מאפיין זה.
— הסבר כיצד מאפיין זה בא לידי ביטוי בתצלום ובתרשים שבנספח.
(15 נקודות)
- ב. מה הייתה תוכנית ד', ומה היו הישגיה? (10 נקודות)

8. השלטון הבריטי בארץ-ישראל (1945-1947)

- א. השווה בין שתי הגישות שהיו ביישוב היהודי בנוגע למאבק בבריטים.
בתשובתך התייחס לדומה ולשונה בדרכי המאבק ולמטרה המשותפת של שתי הגישות.
(13 נקודות)
- ב. הסבר את השיקולים של בריטניה להעביר את שאלת ארץ-ישראל לאו"ם. (12 נקודות)

9. החלטת האו"ם ותוצאותיה

- בכ"ט בנובמבר 1947 הוחלט באו"ם על סיום המנדט הבריטי ועל חלוקת ארץ-ישראל לשתי מדינות: מדינה יהודית ומדינה ערבית.
א. הסבר את השיקולים שהביאו את דוד בן גוריון להכריז על הקמת המדינה ביום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948).
(13 נקודות)
- ב. מדוע לא מומשה החלטת האו"ם בנוגע להקמת מדינה ערבית? בסס את תשובתך על שתי סיבות.
(12 נקודות)

פרק רביעי (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 10-12.

10. מקור — עלייה וקליטה בשנות החמישים והשישים של המאה ה-20

א. לפניך קטע שכתב ניצול שואה, ובו הוא מתאר את עלייתם של יהודים מאירופה למדינת ישראל בשנות החמישים.

סוף סוף הגיעה השעה המוצלחת ובמשכנותיהם של יהודים בשטוטגרט, במינכן ובפרנקפורט ובשאר מקומות בגרמניה יצא הקול: "קמה מדינת ישראל!" ודגלי תכלת לבן מתנוססים ברחובות השאננים של הגרמנים, ושירת "התקווה" הדהדה בחוצות הערים והעיירות הגרמניות. משתאים ונבוכים הביטו גרמנים אחרי ילדי יהודים הצועדים בסך על אדמת גרמניה, ושירת הדרור בפיהם. הקיץ הקץ על הנדודים בארצות נוכריות. הביתה, הביתה.

ואוניות קלטו לתוכן יהודים נודדים שבשאת נפש השאירו אחריהם קללת פְּרֵדָה לאדמת גרמניה הארורה, היא ובניה המרצחים.

וים אביבי רועג נשא על גבו את אוניות הנודדים, כדי להביאם למחוז חפצם הנכסף. והערים חיפה ותל אביב ושאר מקומות נמלאו נודדים מפולין, גרמניה, רומניה, הונגריה ושאר ארצות. איש איש ולשונו, איש איש ומחשבותיו, אך כולם אחוזי רגש גיל אחד: חופשיים מאויבים, חופשיים מגירוש, חופשיים ממחנות מוות. קורא דרור, דרור.

(הורוביץ, ד' [עורכת]. [1998]. **ארץ מולדת**. חלק ב'. רמת אביב: הטלוויזיה החינוכית הישראלית, עמ' 158)

— הסבר את הגורמים לעלייה מאירופה בשנות החמישים, **הבאים לידי ביטוי בקטע**.

— הצג **על פי מה שלמדת**, שני גורמים ייחודיים לעלייה מארצות האסלאם בתקופה זו.

(15 נקודות)

ב. הצג את הקשיים של העולים בשנות החמישים והשישים בתחום הכלכלה ובתחום החברה, והסבר כיצד ניסתה

מדינת ישראל להתמודד עם **אחד** מן הקשיים שהצגת. (10 נקודות)

11. מלחמת יום הכיפורים

- א.** ב־6 באוקטובר 1973 התקיפו צבאות סוריה ומצרים את מדינת ישראל. הסבר את הגורמים והנסיבות שהובילו להתקפה זו. (12 נקודות)
- ב.** מה היו תוצאות המלחמה? הסבר את ההשפעה של תוצאות אלה על החברה בישראל ועל המעמד הבין־לאומי של מדינת ישראל. (13 נקודות)

12. תפיסות בעיצוב החברה בישראל

- א.** מהי תפיסת "כור ההיתוך"? הסבר את הגורמים שהביאו לאימוץ תפיסה זו במדינת ישראל. (13 נקודות)
- ב.** מהי תפיסת ה"רב־תרבותיות"? הסבר את הגורמים שהביאו לאימוץ תפיסה זו במדינת ישראל. (12 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח לשאלה 7

תצלום ותרשים מתקופת מלחמת העצמאות

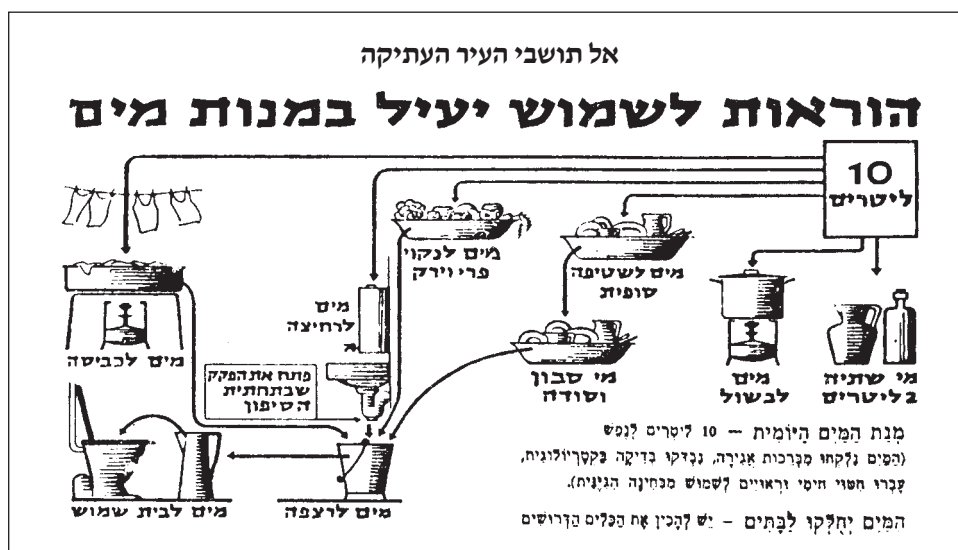
תצלום

שלט אזהרה ביפו-תל אביב

(הרמן, ל' [עורכת]. [1983]. תולדות עם ישראל בדורות האחרונים. יחידה 11.
תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 14)

תרשים

(קולת, ש' [עורכת]. [תשמ"ה]. הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל. חלק ב. ירושלים: מעלות, עמ' 288)